

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ MECMUASI (1947- 1996)*

Berna Arda** • Nüket Kutlay***

ÖZET

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk tıp fakültesi olan Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi kuruluşundan iki yıl sonra bir yayın organı oluşturmuştur. 1947'den günümüze sürekliliğini koruyan dergi, genel bir tıp dergisidir. Daha önce 1947 - 1960, 1961 - 1981, 1982- 1994 yıllarına ait gelişimi üç ayrı bölüm halinde değerlendirilmiş olan derginin, 50 yıllık gelişim çizgisi bu makalede genel olarak ele alınmıştır. Burada makalelerin çalışma türlerine, yazar sayılarına, disiplinlerarası çalışmalara ve tıpta uzmanlık dallarına göre dağılımı analiz edilmiş ve AÜTF Mecmuasının genel bilimsel yayıncılık açısından tek başına bir örnek olarak alınması anlamlı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tıp yayıncılığı, Tıp tarihi

SUMMARY

The Journal of the Faculty of Medicine University of Ankara

Ankara University Faculty of Medicine which is the first medical faculty in Republic of Turkey, established a medical journal two years after it had been founded. This magazine have protected its continuity since 1947 and nowadays it possesses the qualities of being seen as a general medical journal. Before this article, its development between 1947-1960, 1961- 1981, 1982- 1994 was considered as three separate parts. The magazines whole development between 1947- 1996 formed the basis of this article. This analysis tends to find the rate at which articles such as clinical investigation, laboratory study, epidemiologic investigation; the number of authors, the rate of the interdisciplinary articles are given attention in the magazine. In this respect, examined AÜTF Mecmuası in the said period, according to general scientific publication, was found significant.

Key Words: Medical publication, History of medicine

Matbaanın, ülkemize, bulunmasından oldukça geç olarak gelmesinin yayıncılığımızı olumsuz yönde etkilediği kabul edilmektedir. Bununla birlikte tıp alanındaki ilk dergi, "Vekayii Tıbbiye", 1849 yılında eski Türkçe ve aylık olarak yayınlanmaya başlamıştır (1, 2). Dünyada bu alandaki ilk dergiler (Lancet, Scientific American, New England Journal of Medicine) düşünüldüğünde, tıp yayıncılığı açısından en azından zamansal olarak iyi bir başlangıç yapıldığını söyleyebiliriz.

Tıp Yayıncılığıyla İlgili Çalışmalar:

Tıp yayıncılığı ile ilgili olarak ülkemizde bugüne kadar yapılan çalışmalara kısaca değinmek sanırım yerinde olacaktır. Bu konuda "Vekayii Tıbbiye"nin merkeze alındığı çeşitli araştırmalar yapılmıştır (2,3,4). Tıp

yayıncılığı ile ilgili sistematik ilk çalışmaların 60'lı yılların başında olduğu görülmektedir. Bunlardan birisi de Dr. Feridun Kaya Özbek'e aittir. 1928 yılından 1961 yılına kadar Türkiye'de çıkan dergi, yıllık ve başka periyodiklerin adları, yayın yılları, yerleri ve yayınlayanları içeren bir liste olarak sunulan bu çalışma, hazırlanmakta olan Türkiye Tıp Yayınları Bibliyografyası'na kaynak oluşturmayı amaçlamıştır (5).

Bedii Şehsuvaroğlu aynı yıl yayınlanan çalışmasında 1900-1955 yılları arasında ülkemizde çıkan ve içinde sağlıkla ilgili yazılar bulunan süreli yayınları adları, yayınlanma yılları, yayın yerleri, dilleri açısından derlemiş, niteliksel bir araştırma yapmamıştır (1).

Cumhuriyet'in 50. yılı nedeniyle; İstanbul ve Ankara Tıp Fakülteleri kurum tarihlerini ve kendi yayınlarını derleyen eserler çıkarmışlardır (6). Sonrasında Cer-

* Dördüncü Türk Tıp Tarihi Kongresi'nde sunulmuştur İstanbul, (18-20 Eylül 1996)

** Doç.Dr., Ankara Üni. Tıp Fakültesi Deontoloji Anabilim Dalı

*** Dr., Ankara Üni. Tıp Fakültesi Deontoloji Anabilim Dalı

rahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi ile ilgili çalışmalar yapılmıştır (7, 8). Yine Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde 1967-80 yılları arasında yayınlanan kitap ve süreli yayınlarla ilgili, Türk Bilim Tarihi Bibliyografyası'nı inceleyen makaleler yayınlanmıştır (6, 9). Kazancıgil ve Solok tarafından 1849-1981 yılları arasında Türk tıp dergileri ve süreli yayınları analitik olarak incelenmiş; dergi sahipleri, basıldığı yerler, yabancı dildeki dergiler belirtilmiş, tıp dergisi yayıncılığımızın tarihine değinilmiştir (3).

Ülkemizde bilim ve özellikle tıp alanındaki araştırmalar, değişik açılardan ele alınarak Science Citation Index (SCI) ve Current Bibliographic Directory of the Arts and Science (CBDAS) verilerine göre incelenmiştir (10, 11, 12, 13).

Bu konudaki son yayınlardan birisi de, Başağaoğlu ve Sarı tarafından 1994 yılında yapılmıştır. Bu çalışmada 1900-55 yılları arasında Türkiye'de sağlıkla ilgili süreli yayınlar tekrar gözden geçirilip, World Medical Periodicals 'daki bilgilerle ve konuyla ilgili önceki çalışmalarla karşılaştırma yapılmıştır (1).

Konuyla ilgili olarak değinilmesi gereken bir başka çalışma da Dinç'in yaptığı, 1849-1928 yılları arasında yayınlanan Arap harfleri ile Türkçe basılmış tıbbi süreli yayınlar üzerine yapılan incelemedir (14, 15). Bu çalışmada yayınlar dış görünüşleri ve içerikleri açısından ele alınmıştır.

Süreli yayınların dizinlerinin (indekslerinin) hazırlanmasının hem araştırmacılara kolaylık sağlayacağı, hem de bilimsel bilginin ileriye ve geriye doğru sağlıklı biçimde değerlendirilmesine olanak sağlayacağı bir gerçektir. Buradan yola çıkarak ülkemizde dergilere yönelik indeks çalışmaları da yapılmıştır. Ülkemizde toplu indeks çıkaran tıp dergileri 1976 yılında Dirim, 1977'de Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 1980'de Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisidir (8). Bu çalışmalardan birisi de A.Ü.Tıp Fakültesi Mecmuası ve Ankara Tıp Bülteni'nin 1985-89 yıllarını kapsayan indeksidir (16).

Çalışma Gerekçesi ve Yöntemi:

Bu çalışmada ise, Cumhuriyet Dönemi'ndeki genel tıp yayıncılığına örnek olabileceği düşünülerek, "A.Ü.Tıp Fakültesi Mecmuası" incelenmiştir. Ülkemizin en büyük üç ilindeki beş tıp fakültesinin (Hacettepe, Ankara, Çapa, Cerrahpaşa, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi) tıp alanındaki araştırma ve yayınların büyük çoğunluğunu yapmakta olduğu dile getirilmektedir (10, 11, 13). Bu köklü kurumların yayın organlarının da ülkemizdeki tıp yayıncılığını incelemede yol gösterici olacağı düşünülmüştür. A.Ü.Tıp Fakültesi Mecmuası da söz konusu dergilerden biridir. Bu örnekten yola çıkarak, tıp yayıncılığı ile ilgili genel sonuçlara ulaşmak amaçlanmıştır. Ayrıca, aynı grupta yer alan başka dergilerin de daha önceleri benzer bi-

çimde incelenmiş oldukları bilinmektedir (8). Bu nedenle farklı ve daha önce incelenmemiş bir örneği ele almak düşüncesi seçimimizde etkili olmuştur. Bu temelden yola çıkarak, öteki dört fakülte dergisinin de aynı biçimde incelenmeleriyle elde edilecek verilerin, bizim bulduklarımızla benzerlik göstereceğini düşünmekteyiz.

A.Ü.Tıp Fakültesi Mecmuası 3 dönemde (1947-1960, 1961-1981, 1982-1994) ayrı ayrı ele alınmıştır (16, 17, 18). Bu çalışmalar yapılırken önce her bir sayıyı değerlendirmede kullanılacak ve derlenecek verileri yükleyebileceğimiz bir çizelge hazırlanmıştır. Bu çizelgede cilt, sayı, matbaa, editör, amblem gibi biçimsel bilgilerin yanı sıra makale türlerinin, yazar sayılarının, makalenin hangi anabilim ya da bilim dalına ait olduğunun gösterildiği bölümler bulunmaktadır. Bu incelemelerde makaleler; vaka sunuşu, derleme, klinik araştırma, laboratuvar çalışması, epidemiyolojik araştırma olmak üzere beş grupta toplanmıştır. Derginin her sayısındaki bilgiler bu çizelgelere ayrı ayrı aktarılmıştır. Daha sonra elde edilen tüm çizelgelerdeki veriler tablo olarak çıkarılmıştır. Süreklilik, yazar sayıları, makale türlerine göre dağılım ile anabilim ve bilim dallarına göre makale dağılımını gösteren dört ayrı tablo oluşturulmuştur.

Ayrı ayrı incelenen üç döneme genel olarak bakıldığında, geçen süre boyunca önemli değişikliklerin olduğu gözlenebilmektedir. Makale türlerine göre yapılan incelemede, ilk yıllarda "derleme" ve "vaka sunuşları"nın ağırlıklı olduğunu görmekteyiz. Tüm makalelerin % 72,8'ini oluşturan bu oran, ikinci dönemde %50'ye, son dönemde ise %38'e kadar düşmüştür. (Tablo 1) (Şekil 1, Şekil 2, Şekil 3) Bilimsel yayıncılık açısından olumlu olarak değerlendirilebilecek bu gelişmenin, makalelerin niteliksel olarak incelenmeleriyle de desteklenmesi gerektiği kanısındayız. Tıp alanında araştırma kapsamında yer alan bir çok çalışmanın, aslında retrospektif incelemeye dayandığı düşünülürse bu durum daha iyi açıklığa kavuşturulacaktır (18).

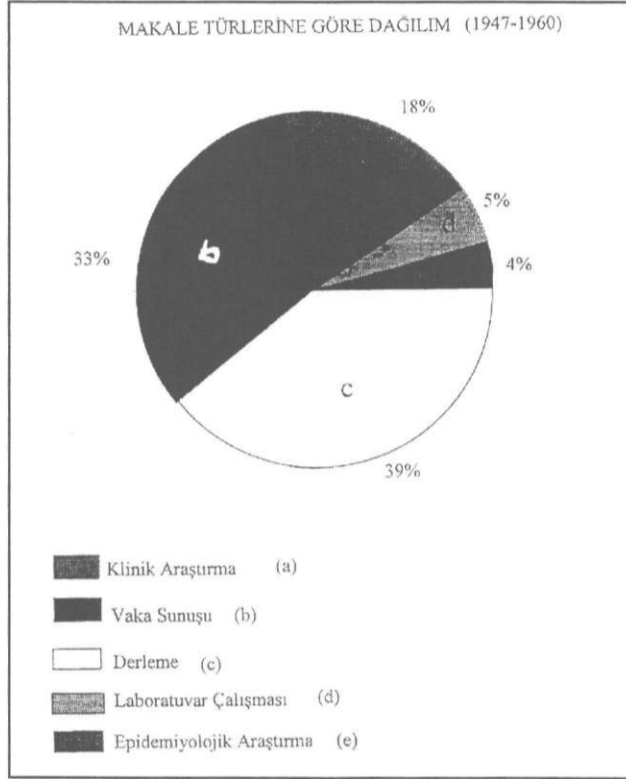
Dikkati çeken ikinci bir gelişme ise disiplinler arası çalışmalardaki artıştır. İlk dönemde 377 makalenin yalnız 8'i ortak çalışma biçimindeyken, başka bir deyişle toplamın sadece % 2,12 ni oluştururken, son dönemde bu oran % 25,84'e yükselmiştir (Tablo 2). Kabaca, birinci dönemin on katına ulaşan bir ortak çalışma oranına ulaşılmıştır. Bilimsel bilgi birikiminin aşırı uzmanlaşmaya neden olması, akademisyenlerin kendi alanlarında çalışmalarını sınırlamak zorunda kalmaları sonucunda, alanlar arasında ortak çalışmaların yapılması bir gereklilik haline gelmiştir. Ayrıca daha önceden aynı anabilim dalı altında çalışan bazı alanların ayrı bilim dalları olduktan sonra da, eski anabilim dalıyla ortak çalışmalara devam etmesi yapay bir sayı artışına neden olmuştur (yalnızca dahiliye yerine, dahiliye ve nefroloji ortak çalışması gibi). Ortak çalışmaların çoğalmasındaki bir başka neden olarak, akademik

Tablo 1: Makale türlerine göre dağılım

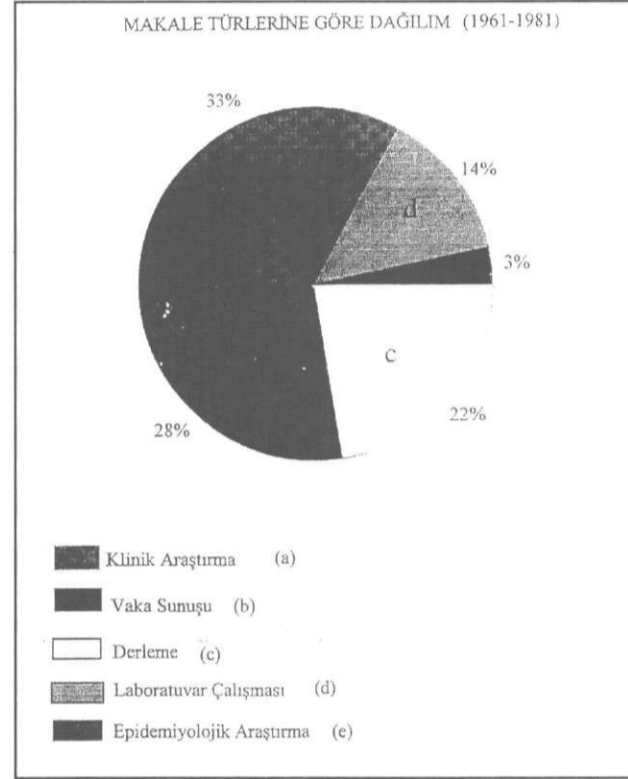
Yıllar	Derl.	Vaka S.	Kli. Ar.	Lab. Ç.	Epi. Ar.	Toplam
1947	14	16	2	1	1	34
1948	6	3	2	1	-	12
1949	23	11	11	2	3	50
1950	19	15	4	3	2	43
1951	14	16	10	-	3	43
1952	13	9	3	1	-	26
1953	-	-	-	-	-	-
1954	-	-	-	-	-	-
1955	12	6	3	2	-	23
1956	10	13	8	1	4	36
1957	8	8	2	3	-	21
1958	12	15	12	4	2	45
1959	10	9	9	-	1	29
1960	7	5	2	1	-	15
Toplam	148	126	68	19	16	377

Yıllar	Derleme	Vaka S.	Klinik Ar.	Lab. Araş.	Epidem	Toplam
1961	12	30	12	6	4	64
1962	18	17	18	6	4	63
1963	15	15	12	7	2	51
1964	16	23	14	5	-	58
1965	24	33	13	8	1	79
1966	27	21	21	7	5	81
1967	13	20	14	13	4	64
1968	28	24	30	10	4	96
1969	13	32	24	11	3	83
1970	42	43	63	6	6	160
1971	23	33	36	19	6	117
1972	30	33	42	21	4	130
1973	23	24	44	28	3	122
1974	15	17	32	8	2	74
1975	14	14	22	14	4	68
1976	9	16	32	5	1	63
1977	13	16	32	16	-	77
1978	8	18	23	4	1	54
1979	13	14	19	14	-	60
1980	15	21	35	14	3	88
1981	20	19	33	17	1	90
Toplam	391	483	571	239	58	1742

Yıllar	Derleme	Vaka Sunuşu	Klinik Araştırma	Laboratuvar Araştırması	Epidemiyolojik Araştırma	Toplam
1982	10	15	45	11	1	82
1983	12	15	27	1	2	57
1984	7	6	19	-	-	32
1985	4	7	22	-	-	33
1986	6	8	19	3	2	38
1987	5	15	18	2	1	41
1988	9	10	44	6	5	74
1989	14	21	26	7	1	69
1990	21	25	42	24	5	117
1991	11	15	22	16	4	68
1992	13	5	28	12	7	65
1993	15	8	28	11	1	63
1994	19	9	24	7	7	66
1995	11	12	18	10	2	53
1996	6	10	12	2	2	32
Toplam	163	181	394	112	40	890

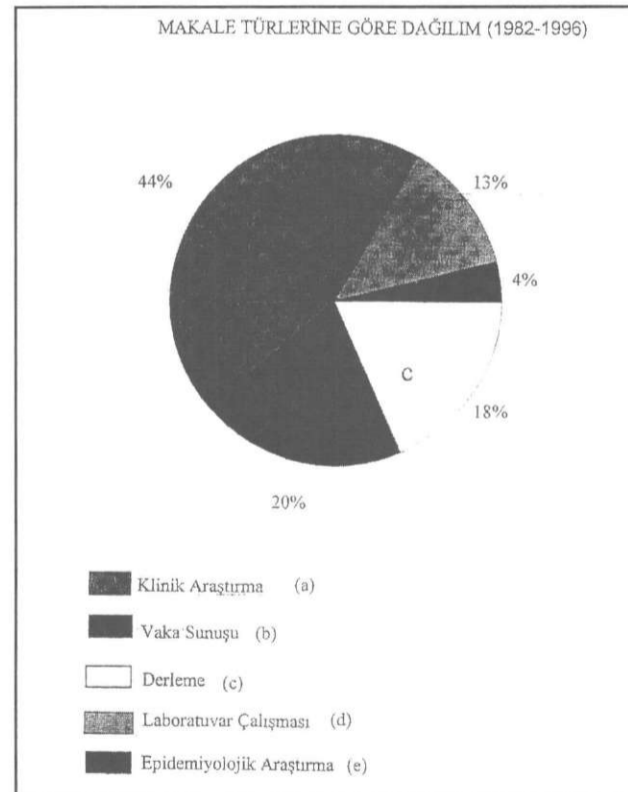
Şekil 1

Şekil 2

yükseltmelerin getirdiği "yayın sayısını artırma baskısı" gösterilebilir.

İncelenen dönem süresince zaman zaman azalmalar olsa da, genel olarak bakıldığında makale sayılarında bir artış olduğu görülmektedir. Birinci dönemde, ki 14 yıllık bir süre taranmıştır, toplam makale sayısı 377'dir. Son dönemde ise 15 yıllık bir süre taranmakla birlikte bu sayının 890' a ulaştığı görülmektedir. Artış gösterdiğini belirlediğimiz toplam makale sayılarını aynı dönemde A.Ü. Tıp Fakültesi' nde görevli öğretim üyesi sayısı ile birlikte düşündüğümüzde, daha anlamlı sonuçlar elde edilecektir. Bu dönemlerde profesörlüğe ve doçentliğe atananları gösteren tablolardan elde edilen değerlerle, istenen oran olmasa da yaklaşık bir sonuca ulaşılmıştır (19). Birinci dönemde makale sayısı/öğretim üyesi oranı (377/154) yaklaşık 2,4; ikinci dönemde (1742/525) 3,3; üçüncü dönemde 2,3 bulunmuştur. Bu sonuçlara göre fazla bir değişiklik olmamış gibi görünüyorsa da, hesaplamalarda öğretim üyelerinin içinde yalnız profesör ve doçentlerin yer aldığını buna karşın makale yazan uzman, öğretim görevlisi ve asistanların da bulunduğu düşünüldüğünde, yukarıda verilen değerlerin azalabileceği, yine öğretim üyeleri dikkate alınırken aynı dönem içinde önce doçent sonra profesör olanların ayırt edilemediği ve iki kez sayıldığı, emekli veya tayin olanların gösterilmediği, bunun da belirtilen değerleri yükselteceği göz önünde tutulmalıdır.

Şekil 3

Tablo 2: Disiplinler Arası Çalışmaların Dağılımı

Yıllar	Toplam Yayın Sayısı	Ortak Yayın Sayısı	Yüzde
1947-60	377	8	2.12
1961-81	1742	172	9.87
1982-96	890	230	25.84

Son nedene bağlı olarak izlenen bir başka gelişme de yazar sayılarındaki artıştır. 1947-60 ve 1961-81 dönemlerine ilişkin çalışmalarda yazar sayılarıyla ilgili bir araştırma yapılmamakta birlikte, son dönemde bu özellik ayrıca incelenmiştir (4). (Tablo 3)

A.Ü. Tıp Fakültesi'nin Kuruluşu ve Dergisi:

Cumhuriyetin ilk yıllarında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi dışında bir tıp fakültesi daha kurulması üzerinde ısrarla durulmuş ve 1937 yılında bu amaçla bir yasa çıkarıldıysa da, 2. Dünya Savaşı nedeniyle tüm çalışmalar ertelenmiştir. Sonuçta 20.6.1945 tarih ve 4761 sayılı yasa ile Ankara Tıp Fakültesi kurulmuştur. Yalnız doktor açığını kapatmakla sınırlanmış hedefleri olmayan bu fakülteden kaliteyi de arttırması beklenmiştir. Bu beklenti ilk yapılan profesörler kuruluna katılan dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in konuşmasında açık olarak görülmektedir. Yücel ayrıca "zaman geçirilmeden mecmua çıkarılması gerektiğini" vurgulamış ve gerekçe olarak da "Müesseseler canlı varlıklardır. Onların da bir dili olmalıdır" biçiminde bir açıklama getirmiştir (20). Kuruluşundan iki yıl sonra fakülte dergisi çıkarılmaya başlanmıştır. Dergi savaş sonrası döneme rastlamakla birlikte, olabildiğince iyi biçimde basılmıştır. Bu da döneminde ona verilen önemi göstermektedir (16).

Üniversiter Yaşamla İlgili Yasalar:

Ülkemizde Cumhuriyet Döneminde üniversitelerle ilgili 1933 reformunu izleyen ilk yasal düzenleme 1946 yılında gerçekleştirilmiştir ve 27 yıl süreyle

üniversitelerin işleyişini belirlemiştir. 27. 10. 1960'da kabul edilen 115 sayılı yasa ile de 1946 tarihli Üniversiteler Kanunu'nda bazı değişiklikler yapılmıştır. Bir sonraki yasa değişikliği 1973 yılında gerçekleşmiştir. Bu 1750 sayılı "Üniversiteler Kanunu"dur. Bu yasada öğretim üyelerinin sadece üniversite doçentleri ve profesörleri olduğu belirtilerek, bilimsel araştırma ve yayın yapmanın öncelikli görevler olduğu vurgulanmaktadır. Bu dönemde doçentlik sınavı "yabancı dil, doçentlik tezi, kollokyum ve deneme dersleri" aşamalarından oluşmaktadır.

Son olarak, 1981 yılında Yüksek Öğretim Kurumu'nun oluşturulmasıyla, halen yürürlükte bulunan yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. 6.11.1981'de resmi gazetede yayınlanan Yüksek Öğretim Kanunu'nun, bilimsel yayıncılığa daha öncekilerden oldukça farklı bir etkisi olmuştur. Her ne kadar "eğitim" ve "öğretim" e ilk sıralarda yer veren, bilimsel bilgi üretimi ikinci planda değerlendiren bir anlayış sergilemekteyse de (21) akademik yaşama yönelik düzenlemeleri belirgin olarak sayısal yayın artışına neden olmuştur. Örneğin "Doçentlik Sınav Yönetmeliği"nde "orjinal bilimsel araştırma ve yayınlar yapılmış olmak..." ilk maddede yer alan doçentliğe başvuru koşulları arasında geçmektedir. Bu da yayın yapmayı zorunlu kılmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi, çok yazarlı yayınlar, disiplinlerarası yayınlar da, bu akademik zorlamanın sonucunda makale sayılarını önceki döneme göre oldukça belirgin bir biçimde arttırmışlardır.

Tablo 3: Yazar Sayılarına Göre Dağılımı

	Bir AD/BD Çalışması Yazar Sayısı			Disiplinler Arası Çalışma Yazar Sayısı			Toplam
	1	2 3	4	2 3	4		
1982	43	14	11	7	7	82	
1983	10	24	11	3	9	57	
1984	3	12	9	2	6	32	
1985		19	6	2	6	33	
1986	8	21		6	3	38	
1987	4	18	11	4	4	41	
1988	39	19	7	1	8	74	
1989	14	18	17	4	16	69	
1990	22	32	32	6	25	117	
1991	10	19	14	2	23	68	
1992	13	11	187	8	15	65	
1993	10	17	18	7	11	63	
1994	18	14	21	2	11	66	
1995	9	9	14	3	18	53	
1996	5	5	11	2	9	32	
Toplam	208	252	200	59	171	890	

Derginin Yayın Politikası:

1956 yılından sonra yazarlara yönelik 9 maddelik "yayın koşulları" derginin arka kapağının iç yüzünde yer almaya başlamış ve 1960'da da günümüzdekine benzer yayın ölçütleri kullanılmaya başlanmıştır (16).

Bugün dergi, uluslararası düzlemde kabul gören "çift kör" ikili danışman ("peer review") sistemiyle çalışmaktadır. Bilimsel yayıncılık açısından zorunlu olan kurallardan "Türkçe ve İngilizce anahtar sözcüklerin yazılması" (Cilt 45, Sayı 1, 192), "makalelerin geliş ve kabul ediliş tarihlerinin belirtilmesi" (Cilt 46, sayı 3, 1993) uygulanmaktadır. Dergiye gönderilen yazıların yeterli uzunlukta İngilizce ve Türkçe özete yer vermesi istenmektedir. Son olarak 1995 yılında ISSN numarasını (0365-8104) alan ve yayınlanmaya başladığından beri sürekliliğini koruyan A.Ü.Tıp Fakültesi Mecmuası, en azından ilke olarak uluslararası yayın ölçütlerine uyma çabası içindedir (18). Onun bu düzeyi tutturmuş olması Tübitak Türk Tıp Dizinine de kabul edilmesini sağlamıştır.

SONUÇLAR

A.Ü. Tıp Fakültesi Mecmuası'nın başlangıcından bugüne kadar olan gelişimi incelendiğinde daha önce de belirtildiği gibi tıp yayıncılığımızdaki ve bir ölçüde tıp alanındaki gelişmeler izlenebilmektedir:

KAYNAKLAR

1. Başağaoğlu İ, Sarı N. 1900-1955 Yılları arasında Türkiye'de yayınlanan sağlıkla ilgili sürekli yayınlar, Sendrom Araştırma, 1994; 40-6.
2. Taşkıran N. Belgelerle ilk Türk Tıp Dergisi Vekayi-i Tibbiye (1848), Haseki Tıp Bülteni 1968; 6:105-16.
3. Kazancıgil A, Solok V. Türk tıp dergi ve süreli yayınları üzerine analitik bir inceleme (1849-1981), Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi 1981; 12:373-82.
4. Tanyeli A H. Memleketimizde ilk defa çıkan Mecmuası (Vekayi Tibbiye) (1849-1853), Poliklinik 1937; 4:323-9.
5. Özbek FK. Sürekli yayınlar, Dirim 1961; 36(3-4): 113-9.
6. Kazancıgil A. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde 1967-80 yılları arasında yayınlanan kitap, süreli yayınlar ve bunlar hakkında bazı gözlemler, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi 1980; 11(2): 196-217.
7. Onat A, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi 10 yaşında, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi, 1979; 10: 181-3.
8. Onat A. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi on yıllık yazar ve konu dizisi 1970-79, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi, 1980; 11(1).
9. Kazancıgil A, Solok V. Türk Bilim Tarihi Bibliyografyası'na dair (1850-1981), Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi 1981; 12: 335-42.
10. Onat A, Ülkemizdeki üst düzeydeki bilim ve tıp araştırmalarının niceliğine genel bir bakış: dağılım ve dünyadaki payı, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi 1982; 13(2): 240-9.
11. Onat A. Üst düzeyde tıp araştırmalarımızın uluslararası sitasyon açısından değerlendirilmesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi 1984; 15(1): 113-20.
12. Onat A, Son 50 yılında Türkiye'de tıp bilimindeki gelişmeler, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi 1984; 15(3): 463-8.
13. Onat A. Türkiye'de uluslararası bilim ve tıp araştırmacıları 1979-83, Acta Pharmaceutica Turcica 1985; 27:68-77.
14. Dinç G. Arap harfleri ile Türkçe basılmış tıbbi süreli yayınlar üzerine bir inceleme I, Tıp Tarihi Araştırmaları 4, s: 16-40, İstanbul 1990.
15. Dinç G. Arap harfleri ile Türkçe basılmış tıbbi süreli yayınlar üzerine bir inceleme II, Tıp Tarihi Araştırmaları 5, s:96-131, İstanbul 1993.
16. Arda B, Yılmaz O. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası (1947-60), A.Ü.Tıp Fakültesi Mecmuası 1993; 46(1):1-14.
17. Arda B, Cangır AK. 1961-81 yılları arasında ülkemizin üniversiter ortamı ve bu dönemde A.Ü.Tıp Fakültesi Mecmuası, A.Ü.Tıp Fakültesi Mecmuası 48(1): 55-64, 1995
18. Arda B, Kutlay N; Tıp yayıncılığı genelinde A:Ü.Tıp Fakültesi Mecmuası (1982-94), A.Ü. Tıp Fakültesi Mecmuası 1996; 49(3): 121-8.
19. Ege R. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 50. Yılı, s 330, 361, Ankara 1996.
20. Arda B. Atatürk Türkiye'sinde ilk tıp fakültesinin kuruluşu: Ankara Tıp Fakültesi, A.Ü. Tıp Fakültesi Mecmuası 1996; 49 (1):1-6.
21. Hatipoğlu TM. Türkiye'de üniversite yasalarında tanım, amaç ve ilkeler, Bilim, Bilim Politikası ve Üniversiteler Kongresi sunuş metni, İstanbul, 20-21 Nisan 1995.